

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

13. detsember 2018*

Apellatsioonkaebus – Kahju hüvitamise nõue – ELTL artikli 340 teine lõik –
Kohtumenetluse ülemäärane kestus Euroopa Liidu Üldkohtu kohtuasjas – Hageja poolt väidetavalt
kantud kahju hüvitamine – Varaline kahju – Pangagarantii kulud – Põhjuslik seos – Viivis –
Mittevaraline kahju

Kohtuasjas C-150/17 P,

mille ese on Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 alusel 24. märtsil 2017 esitatud apellatsioonkaebus,

Euroopa Liit, keda esindab Euroopa Liidu Kohus, esindajad: J. Inghelram ja E. Beysen,

apellant,

teised menetlusosalised:

Kendrion NV, asukoht Zeist (Madalmaad), esindajad: *advocaat* Y. de Vries, *advocaat* T. Ottervanger ja *advocaat* E. Besselink,

hageja esimeses kohtuastmes,

Euroopa Komisjon, esindajad: C. Urraca Caviedes, S. Noë ja F. Erlbacher,

menetluse astuja esimeses kohtuastmes,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: Euroopa Kohtu asepresident R. Silva de Lapuerta (ettekandja) esimese koja presidendi ülesannetes, kohtunikud J.-C. Bonichot, E. Regan, C. G. Fernlund ja S. Rodin,

kohtujurist: N. Wahl,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

olles 25. juuli 2018. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

otsuse

- 1 Euroopa Liit palub apellatsioonkaebuses, et osaliselt tühistataks Euroopa Liidu Üldkohtu 1. veebruari 2017. aasta otsus kohtuasjas *Kendrion vs. Euroopa Liit* (T-479/14, edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus“, EU:T:2017:48), millega esiteks kohustati Euroopa Liitu maksma Kendrion NV-le 588 769,18 euro suurust hüvitist varalise kahju eest, mida see äriühing kandis lahendi tegemise mõistliku aja ületamise tõttu kohtuasjas, milles tehti 16. novembri 2011. aasta kohtuotsus *Kendrion vs. komisjon* (T-54/06, ei avaldata, EU:T:2011:667) (edaspidi „kohtuasi T-54/06“), ja millega teiseks jäeti hagi ülejäänud osas rahuldamata.
- 2 Vastuapellatsioonkaebuses palub Kendrion sisuliselt, et Euroopa Kohus tühistaks vaidlustatud kohtuotsuse ja mõistaks tema kasuks välja hüvitise summas 2 308 463,98 eurot või teise võimalusena hüvitise summas, mida Euroopa Kohus varalise kahju eest mõistlikuks peab, ja hüvitise summas 1 700 000 eurot või teise võimalusena hüvitise summas, mille Euroopa Kohus ise mittevaralise kahju eest õiglaselt määrab.

Õiguslik raamistik

Rahvusvaheline õigus

- 3 4. novembril 1950 Roomas alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK“) artikli 6 lõikes 1 on sätestatud:

„Igaühel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud kohtus. [...]“

- 4 EIÕK artiklis 41 on sätestatud:

„Kui kohus leiab, et konventsiooni või selle protokolli on rikutud ja konventsiooniosalise õigus lubab ainult osalist hüvitust, võib kohus vajaduse korral määrata kahjustatud poolele õiglase hüvituse.“

Liidu õigus

Harta

- 5 Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) VI jaotises „Õigusemõistmine“ sisalduvas artiklis 47 „Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele“ on sätestatud:

„Igaühel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, on selles artiklis kehtestatud tingimuste kohaselt õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus.

Igaühel on õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus seaduse alusel moodustatud kohtus. Igaühel peab olema võimalus saada nõu ja kaitset ning olla esindatud.

[...]“.

- 6 Selgitustes harta kohta (ELT 2007, C 303, lk 17) on täpsustatud, et harta artikli 47 esimene lõik rajaneb EIÕK artiklil 13. Harta artikli 47 teine lõik vastab EIÕK artikli 6 lõikele 1.

7 Harta artikkel 52 „Õiguste ja põhimõtete ulatus ja tõlgendamine“ sätestab:

„[...]“

3. Hartas sisalduvate selliste õiguste tähendus ja ulatus, mis vastavad [EIÕK-ga] tagatud õigustele, on samad, mis neile nimetatud konventsiooniga ette on nähtud. See säte ei takista liidu õiguses ulatuslikuma kaitse kehtestamist.

[...]“.

Euroopa Liidu Kohtu põhikiri

8 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 teises lõigus on sätestatud:

„Otsuse võib [Euroopa Kohtule] edasi kaevata iga pool, kelle nõue on osaliselt või tervikuna rahuldamata jäetud. [...]“.

Vaidluse taust

- 9 Kendrion kaebas 22. veebruaril 2006 Üldkohtu kantseleisse saabunud hagiavaldusega edasi komisjoni 30. novembri 2005. aasta otsuse C(2005) 4634 [ELTL] artikli [101] kohaldamise menetluse kohta (juhtum COMP/F/38.354 – Tööstuslikud kotid) (edaspidi „otsus C(2005) 4634“). Hagiavalduses palus ta Üldkohtul sisuliselt esimese võimalusena tühistada tervikuna või osaliselt see otsus või teise võimalusena tühistada otsuses talle määratud trahv või vähendada trahvisummat.
- 10 Üldkohus jättis selle hagi 16. novembri 2011. aasta kohtuotsusega Kendrion vs. komisjon (T-54/06, ei avaldata, EU:T:2011:667) rahuldamata.
- 11 Hageja esitas 26. jaanuaril 2012 apellatsioonkaebuse 16. novembri 2011. aasta kohtuotsuse Kendrion vs. komisjon (T-54/06, ei avaldata, EU:T:2011:667) peale.
- 12 Euroopa Kohus jättis 26. novembri 2013. aasta kohtuotsusega Kendrion vs. komisjon (C-50/12 P, EU:C:2013:771) selle apellatsioonkaebuse rahuldamata.

Menetlus Üldkohtus ja vaidlustatud kohtuotsus

- 13 Kendrion esitas 26. juunil 2014 Üldkohtusse saabunud hagiavaldusega ELTL artikli 268 alusel hagi Euroopa Liidu vastu, milles palus, et tema kasuks mõistetak välja hüvitis kahju eest, mida see äriühing tema enda hinnangul kandis kohtumenetluse ülemäärase kestuse tõttu Üldkohtu menetletavas kohtuasjas T-54/06.
- 14 Vaidlustatud kohtuotsuses otsustas Üldkohus:
1. Mõista Euroopa Liidult, keda esindab Euroopa Liidu Kohus, välja 588 769,18 euro suurune hüvitis Kendrion NV kasuks varalise kahju eest, mida see äriühing kandis lahendi tegemise mõistliku aja ületamise tõttu [kohtuasjas T-54/06].
 2. Mõista [Euroopa Liidult], keda esindab Euroopa Liidu Kohus, välja 6000 euro suurune hüvitis Kendrioni kasuks mittevaralise kahju eest, mida see äriühing kandis lahendi tegemise mõistliku aja ületamise tõttu kohtuasjas T-54/06.

3. Kummalegi eespool punktides 1 ja 2 mainitud hüvitisele lisandub alates käesoleva kohtuotsuse kuulutamisest kuni täieliku tasumiseni viivis intressimääras, mida Euroopa Keskpank (EKP) kohaldab oma peamiste refinantseerimistingute puhul ja mida suurendatakse kolme ja poole protsendipunkti võrra.
4. Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.
5. Jätta Euroopa Liidu, keda esindab Euroopa Liidu Kohus, kohtukulud tema enda kanda ning mõista temalt välja Kendrioni kohtukulud, mis on seotud vastuvõetamatuse vastuväitega, mille kohta tehti 6. jaanuari 2015. aasta kohtumäärus *Kendrion vs. Euroopa Liit* (T-479/14, ei avaldata, EU:T:2015:2).
6. Jätta esiteks Kendrioni ning teiseks [Euroopa Liidu], keda esindab Euroopa Liidu Kohus, kohtukulud seoses haviga, mille kohta on tehtud käesolev kohtuotsus, nende enda kanda.
7. Jätta Euroopa Komisjoni kohtukulud tema enda kanda.“

Poolte nõuded

- 15 Euroopa Liit palub oma apellatsioonkaebuses, et Euroopa Kohus:
 - tühistaks vaidlustatud kohtuotsuse resolutsiooni punkti 1;
 - jätaks rahuldamata nõude, mille Kendrion esitas esimeses kohtuastmes, paludes välja mõista hüvitise väidetavalt kantud varalise kahju eest, või teise võimalusena vähendaks väljamõistetud hüvitist 175 709,87 euronit, ja
 - mõistaks kohtukulud välja Kendrionilt.
- 16 Kendrion palub Euroopa Kohtul:
 - tunnistada apellatsioonkaebus vastuvõetamatuks;
 - teise võimalusena jätta apellatsioonkaebus rahuldamata, ja
 - mõista kohtukulud välja apellandilt.
- 17 Komisjon palub, et Euroopa Kohus rahuldaks apellatsioonkaebuse tervikuna.
- 18 Vastuapellatsioonkaebuses palub Kendrion, et Euroopa Kohus tühistaks vaidlustatud kohtuotsuse resolutsiooni punktid 1–6 ja teeks uue otsuse, mille sisu oleks järgmine:
 - mõista välja hüvitis 2 308 463,98 eurot või teise võimalusena hüvitis summas, mida Euroopa Kohus varalise kahju eest mõistlikuks peab, ja hüvitis 1 700 000 eurot või teise võimalusena summa, mille Euroopa Kohus ise mittevaralise kahju eest õiglaselt määrab;
 - mõista iga hüvitisesumma kohta välja ka intress, mille [Euroopa Kohus ise] õiglaselt määrab alates 26. novembrist 2013;
 - teise võimalusena saata kohtuasi kas osaliselt või tervikuna uueks arutamiseks tagasi Üldkohtusse, et viimane teeks [Euroopa Kohtu] lahendile vastava otsuse;
 - mõista kohtukulud välja Euroopa Liidult.

- 19 Euroopa Liit palub Euroopa Kohtul:
- jätta vastuapellatsioonkaebused rahuldamata;
 - mõista kohtukulud välja Kendrionilt.

Apellatsioonkaebus

Apellatsioonkaebuse vastuvõetavus

Poolte argumentid

- 20 Kendrion, kes on apellatsioonkaebuse vastustaja, on seisukohal, et apellatsioonkaebus on tervikuna vastuvõetamatu kahel põhjusel.
- 21 Esiteks väidab Kendrion, et esineb huvide konflikt, mis tuleneb tõsiasiast, et Euroopa Liidu Kohus on kohtuasjas esitanud iseendale apellatsioonkaebuse. Sellest lähtudes on Kendrion arvamusel, et apellatsioonkaebus rikub Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 47, mis tagab sõltumatu ja erapooletu asja arutamise kohtus.
- 22 Kendrion väidab seega, et apellant oleks pidanud hoiduma vaidlustatud kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse esitamisest.
- 23 Lisaks on Kendrion seisukohal, et kuivõrd selleks, et käesolev apellatsioonkaebus vastaks korra kohase õigusemõistmise nõuetele, pidanuks esiteks kõnesoleva apellatsioonkaebuse esitamist ja nõuete sõnastust käsitleva otsuse tegema Euroopa Liidu Kohtu sisene vastavate volitustega organ, mille ülesannete hulka ei kuulu õigusemõistmine ja millel puudub õigusemõistmisele igasugune mõju, ja teiseks pidanuks sisalduma vastav märkus apellandi apellatsioonkaebuses, mida seal aga ei sisaldu, siis on Euroopa Liidu Kohtu apellatsioonkaebus vastuvõetamatu, kuni kirjeldatud küsimust ei ole selgitatud.
- 24 Teiseks rõhutab Kendrion, et 26. novembri 2013. aasta kohtuotsuses *Kendrion vs. komisjon* (C-50/12 P, EU:C:2013:771) otsustas Euroopa Kohus, et Üldkohtule esitatav kahjuhüvitisnõue on võimalus saavutada kahju tegelik hüvitamine, jättes sellega kõrvale trahvide vähendamise praktika, mida ta oli kuni nimetatud kohtuotsuseni rakendanud. Kuivõrd Euroopa Liidu Kohus aga niisuguse apellatsioonkaebuse esitas, hoolimata kuludest ja viivitusest, mis Kendrioni jaoks sellise apellatsioonkaebusega kaasneb, siis seab see siiski tegelikkuses niisuguse kohtupraktika küsimuse alla.
- 25 Viimaseks, juhuks kui apellatsioonkaebus osutub vastuvõetavaks, väidab Kendrion, et Euroopa Kohtu sõltumatus ja erapooletus nõuavad, et käesolevas kohtuasjas piirduks Euroopa Kohtu teostatav kontroll ainult sellele küsimusele hinnangu andmisega, kas Üldkohus ilmselgelt rikkus kohaldatavaid norme või kas ta pani nende normide kohaldamisel või tõlgendamisel toime õigusnormide rikkumise, mis on väljaspool mõistlikku kahtlust.
- 26 Euroopa Liit, kes apellatsioonkaebuse esitas, vaidleb vastu väidetele, mille apellatsioonkaebuse vastustaja esitas vastuvõetamatuse vastuväite põhjendamiseks.

Euroopa Kohtu hinnang

- 27 Mis esimesena puudutab Kendrioni väiteid, et esineb huvide konflikt, sest Euroopa Liidu Kohus otsustas kohtuasjas iseendale apellatsioonkaebuse esitada, ja et niisugune huvide konflikt rikub Kendrioni põhiõigust sõltumatule ja erapooletule kohtumõistmisele, nagu see on tagatud harta artikli 47 teise lõiguga, siis olgu märgitud, et vastavalt ELL artikli 13 lõikele 1 on Euroopa Liidu Kohus Euroopa Liidu institutsioon, mis, nagu ELL artikli 19 lõikest 1 nähtub, koosneb mitmest kohtust, nimelt „Euroopa Kohtust, üldkohtust ja erikohtutest“.
- 28 ELL artikli 13 lõikes 2 on ette nähtud, et iga institutsioon tegutseb talle aluslepingutega antud volituste piires ning vastavalt nendes sätestatud korrale, tingimustele ja eesmärkidele.
- 29 Sellega seoses tuleb tõdeda, et vastavalt ELTL artiklile 268 kuuluvad Euroopa Liidu Kohtu pädevusse vaidlused, mis on seotud kahjude hüvitamisega artikli 340 teise ja kolmanda lõigu põhjal.
- 30 ELTL artikli 256 lõikes 1 on täpsustatud, et Üldkohus on pädev arutama ja lahendama esimese astmena artiklis 268 osutatud hagsid või menetlusi ja et selle lõike alusel tehtud Üldkohtu otsuseid võib Euroopa Kohtusse edasi kaevata.
- 31 Viimatinimetatud küsimuses olgu öeldud, et vastavalt Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklile 56 võib otsuse Euroopa Kohtus edasi kaevata iga pool, kelle nõue on osaliselt või tervikuna rahuldamata jätud.
- 32 Mis lisaks muu hulgas puudutab lahendi tegemise mõistliku aja ületamist, siis tuleb märkida, et Euroopa Kohus on korduvalt otsustanud, et kui liidu kohus rikub harta artikli 47 teisest lõigust tulenevat kohustust lahendada talle esitatud asjad mõistliku aja jooksul, siis on sanktsioon sellise rikkumise eest Üldkohtule esitatav kahju hüvitamise nõue, mis kujutab endast tõhusat õiguskaitsevahendit. Euroopa Kohus on seega täpsustanud, et nõuet hüvitada kahju, mis on tekkinud seetõttu, et Üldkohus ei ole teinud lahendit mõistliku aja jooksul, ei saa esitada apellatsioonkaebuse raames otse Euroopa Kohtule, vaid see tuleb esitada Üldkohtule endale (21. jaanuari 2016. aasta kohtuotsus Galp Energía España jt vs. komisjon, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punkt 55 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 33 Kahju hüvitamise nõuded tuleb aga ELTL artikli 340 teise lõigu kohaselt esitada Euroopa Liidu vastu, keda peab esindama see liidu institutsioon, kelle toimingutega kõnealune kahju väidetavalt põhjustati.
- 34 Eespool öeldust järeldub esiteks, et kahju hüvitamise nõude raames, millega soovitakse ELTL artikli 340 teise lõigu alusel saavutada niisuguse kahju hüvitamine, mille Üldkohus põhjustas lahendi tegemise mõistliku aja ületamisega, nagu käesolevas kohtuasjas, tuleb teha vahet ühelt poolt institutsioonil „Euroopa Liidu Kohus“, kes liidu institutsioonina väidetavalt kahju põhjustas ja on seega esimeses kohtuastmes vastustaja ja teatud juhul ka apellant, ja teiselt poolt Üldkohtul ja Euroopa Kohtul, kes on eespool nimetatud institutsiooni kuuluvad kohtuinstantsid, kes on vastavalt pädevad sellist hagi ja apellatsioonkaebust läbi vaatama.
- 35 Asjaolu, et apellatsioonkaebuse on kõnesoleval juhul esitanud Euroopa Liit, keda esindab institutsioon Euroopa Liidu Kohus, ja et samal ajal on see apellatsioonkaebus lahendamiseks esitatud kohtuinstantsile Euroopa Kohus, ei tulene mitte apellandi valikust, vaid on liidu õigusnormide range kohaldamise tagajärg.
- 36 Teiseks, vastupidi Kendrioni väidetele ei riiva kirjeldatud asjaolu harta artikli 47 teise lõiguga tagatud õigust sõltumatule ja erapooletule õigusemõistmisele, mis on isikul, keda väidetavalt kahjustati sellega, et Üldkohus lahendi tegemise mõistliku aja ületas, sest niisugune õigus oli tagatud nii esimeses kohtuastmes kui on tagatud ka apellatsioonimenetluses.

- 37 Nimelt, mis puudutab kohtumenetlust esimeses kohtuastes, siis on Euroopa Kohus juba märkinud, et Üldkohus, kellel on selleks pädevus ELTL artikli 256 lõike 1 alusel ja kellele on esitatud kahju hüvitamise nõue lahendi tegemise mõistliku aja ületamisega põhjustatud väidetava kahju hüvitamiseks, on kohustatud sellise nõude üle otsustama erinevas koosseisus kui see, mis lahendas selle menetluse aluseks olnud vaidlust, mille kestust kritiseeritakse (21. jaanuari 2016. aasta kohtuotsus *Galp Energía España jt vs. komisjon*, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punkt 56 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 38 Mis puudutab apellatsioonkaebust, siis Euroopa Liidu, keda esindab Euroopa Liidu Kohus, otsuse esitada – nagu kõnesoleval juhul – apellatsioonkaebus Üldkohtu otsuse peale kahju hüvitamise asjas teeb üksnes selle institutsiooni president, kes liitu esindab. Lisaks, kuivõrd selle institutsiooni president on ühtlasi Euroopa Kohtu kui apellatsioonkaebuse saanud kohtuinstantsi president, ei sekku ta käesolevas kohtuasjas toimuvasse menetlusse, ja teda asendab vajalikes ülesannetes asepresident.
- 39 Kolmandaks, vastupidi Kendrioni väidetele ei ole alust väita, et Euroopa Liit oleks pidanud käesoleva apellatsioonkaebuse esitamisest hoiduma. Nimelt, kuna Euroopa Liidu Kohtu esindatava Euroopa Liidu nõuded jäeti esimeses kohtuastmes rahuldamata, siis on tal vastavalt Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklile 56 õigus esitada vaidlustatud kohtuotsuse peale apellatsioonkaebus. Ükski liidu õiguse säte ei piira nimelt poolte õigust esitada apellatsioonkaebus, kui viidatud sättes sisalduvad nõuded on täidetud, ja seda ka juhul, kui puudutatud pool on Euroopa Liit ja kui teda esindab Euroopa Liidu Kohus liidu institutsioonina. Niisugune piirang oleks lisaks vastuolus poolte võrdsuse põhimõttega, nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 26.
- 40 Esimene argument, mille Kendrion vastuvõetamatuse vastuväite põhjendamiseks esitas, tuleb seega tagasi lükata.
- 41 Mis teisena puudutab Kendrioni argumenti, et apellatsioonkaebust esitades seab apellatsioonkaebuse esitaja kahtluse alla tööga, et kahju hüvitamise hagi on tegelik võimalus saavutada kahju hüvitamine, mida Euroopa Kohus ise väitis 26. novembri 2013. aasta kohtuotsuses *Kendrion vs. komisjon* (C-50/12 P, EU:C:2013:771), siis lisaks asjaolule, et niisugune argument eirab käesoleva kohtuotsuse punktides 27 ja 34 kirjeldatud eristust ühelt poolt Euroopa Liidu Kohtu kui institutsiooni ja apellatsioonkaebuse esitaja ning teiselt poolt Euroopa Kohtu kui 26. novembri 2013. aasta kohtuotsuse *Kendrion vs. komisjon* (C-50/12 P, EU:C:2013:771) teinud kohtuinstantsi vahel, siis piisab, kui märkida, et tõsiasi, et Euroopa Kohus on mitmes kohtuotsuses käsitanud kahju hüvitamise hagi kahju hüvitamise tegeliku vahendina, ei takista kuidagi Euroopa Liidu Kohtul kui institutsioonil, kes esindab Euroopa Liitu, kelle vastu on esitatud kahju hüvitamise nõue, esitamast asjaomast kohtuasja lahendava Üldkohtu otsuse peale apellatsioonkaebust, kui Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 56 sätestatud nõuded on täidetud; samuti ei muuda see tõsiasi seega apellatsioonkaebust vastuvõetamatuks.
- 42 Järelikult tuleb see väide tagasi lükata.
- 43 Mis viimaseks puudutab Kendrioni argumenti kontrollikriteeriumide kohta, mida Euroopa Kohus peaks käesoleva apellatsioonkaebuse raames rakendama, siis tuleb see samuti tagasi lükata. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 37 märkis, ei luba ükski liidu õigusnorm asuda seisukohale, et kontroll, mida Euroopa Kohtul tuleb teostada apellatsioonkaebuse raames, mille Euroopa Liit on esitanud Üldkohtu lahendi peale ELTL artikli 340 teise lõigu alusel esitatud kahju hüvitamise nõudega seoses, oleks kas laiem või kitsam sõltuvalt sellest, milline institutsioon liitu esindab.
- 44 Neil asjaoludel on apellatsioonkaebus vastuvõetav. Selline tõdemus ei takista aga osa argumentide vastuvõetavuse eraldi läbivaatamist (4. mai 2017. aasta kohtuotsus *RFA International vs. komisjon*, C-239/15 P, ei avaldata, EU:C:2017:337, punkt 20 ning seal viidatud kohtupraktika).

Sisulised küsimused

45 Euroopa Liit esitab oma apellatsioonkaebuse põhjendamiseks kolm väidet.

Poolte argumentid

46 Euroopa Liit märgib oma esimeses väites, et kui Üldkohus asus seisukohale, et eksisteerib piisavalt otsene põhjuslik seos kohtuasjas T-54/06 lahendi tegemise mõistliku aja ületamise ja kahjude vahel, mis tekkisid Kendrionile pangagarantii kulude kandmise tõttu ajavahemikul, mis vastab nimetatud kohtuasjas lahendi tegemise mõistlikku aega ületavale ajavahemikule, siis tegi Üldkohus vea mõiste „põhjuslik seos“ tõlgendamisel.

47 Konkreetselt on Euroopa Liit seisukohal, et Üldkohus tugines valele eeldusele, mille kohaselt pangagarantii seadmise otsus tehti ühel ja ainsal ajahetkel, nimelt „esialgse valikuga“ see garantii seada. Kuivõrd aga kohustus trahvi maksta oli olemas liidu kohtute ees toimunud menetluste kogukestuse vältel ja isegi pärast nende menetluste lõppu, sest trahvi ei ole tühistatud, oli esimese kohtuastme hagejal võimalik maksta trahvi ära ja täita seega tal lasuv kohustus. Kuna tal oli võimalik trahvi mis tahes ajahetkel ära maksta, siis sellega, et hageja valis trahvi maksmise asemel pangagarantii, tegi ta kogu menetluse kestuse jooksul vältava valiku. Euroopa Liidu väitel on just hageja enda valik trahvi mitte maksta ja asendada trahvi maksmine pangagarantiiga seega pangagarantii tasumise peamine põhjus, seda ei põhjustanud lahendi tegemise mõistliku aja ületamine.

48 Komisjon toetab apellatsioonkaebuse esitaja argumente.

49 Kendrion väidab, et käesolevas asjas on keskne tõsiasi, mis eristab seda kohtuasja ka kohtupraktikast, mis tuleneb muu hulgas 21. aprilli 2005. aasta kohtuotsusest Holcim (Deutschland) vs. komisjon (T-28/03, EU:T:2005:139, punktid 121–123), ja 12. detsembri 2007. aasta kohtumäärusest Atlantic Container Line jt vs. komisjon (T-113/04, ei avaldata, EU:T:2007:377, punktid 39 ja 40), et – nagu Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 87–89 õigesti märkis – apellatsioonkaebuse vastustaja ei saanud, kuupäeval, mil ta pangagarantii seadis, mõistlikult ette näha ega pidanudki ette nägema, et Üldkohus rikub tema õigusi, lahendades kohtuasja erakordselt kaua.

50 Kendrion möönab küll, et tal oli tõepoolest võimalik sõltumatult ja isiklikel põhjustel valida, kas pangagarantii seada või mitte, ent samas ta täpsustab, et see õigus ei tähenda, et tema peab kandma kõik koormavad tagajärjed, mis tulenevad täielikult apellatsioonkaebuse esitaja riisikoga hõlmatud asjaoludest. Lõpuks rõhutab Kendrion, et valik, kas seada pangagarantii või maksta trahvi, on keeruline valik, mida ei saa jätkuvalt või vaat et iga päev uuesti läbi vaadata, sest arvestada tuleb pikaajalisi finantskokkuleppeid, pangagarantii andjatega sõlmitud kokkuleppeid, ettevõtja finantsolukorda ja suhteid aktsionäride ning muude osanikega.

51 Kendrion palub käsitletud väite seega tagasi lükata.

Euroopa Kohtu hinnang

52 Olgu märgitud, et nagu Euroopa Kohus on juba toonitanud, puudutab ELTL artikli 340 teises lõigus ette nähtud põhjusliku seose tingimus seda, kas liidu institutsiooni tegevuse ja kahju vahel esineb piisavalt otsene põhjuslik seos – mida hageja peab tõendama –, nii et etteheidetav tegevus on kahju peamine põhjustaja (31. märtsi 2011. aasta kohtumäärus Mauerhofer vs. komisjon, C-433/10 P, ei avaldata, EU:C:2011:204, punkt 127 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 53 Selleks, et tuvastada, kas Euroopa Liidu Kohtule etteheidetava tegevuse ja väidetava kahju vahel esineb otsene põhjuslik seos, tuleb seega analüüsida, kas lahendi tegemise mõistliku aja ületamine kohtuasjas T-54/06 on peamine põhjus, mille tõttu tekkis pangagarantii tasumisest põhjustatud kulu ajavahemikul, mis vastab mõistliku aja ületamisele.
- 54 Sellega seoses olgu märgitud, et mis puudutab komisjoni vastu esitatud kahju hüvitamise hagi, millega sooviti muu hulgas saavutada selle pangagarantii kulu hüvitamine, mille hagejad seadsid, et peatatakse trahviotsuste kohased sissenõuded, kusjuures need otsused hiljem tühistati, siis on Euroopa Kohus otsustanud, et kui otsuses, millega kohustatakse tasuma trahvi, nähakse ette võimalus anda tagatis, mille eesmärk on tagada nimetatud trahvi ja viivise tasumine kuni lahendini trahvi määramise otsuse vaidlustamise kohtuasjas, ei tulene tagatisele tehtud kulutustes seisnev kahju mitte sellest otsusest, vaid huvitatud isiku enda valikust anda tagatis, selle asemel et täita tagasimaksmise kohustus kohe. Neil asjaoludel tuvastas Euroopa Kohus, et puudus igasugune põhjuslik seos komisjonile etteheidetava tegevuse ja väidetava kahju vahel (vt selle kohta 28. veebruari 2013. aasta kohtuotsus *Inalca ja Cremonini vs. komisjon C-460/09 P*, EU:C:2013:111, punktid 118 ja 120).
- 55 Üldkohus on aga vaidlustatud kohtuotsuse punktis 89 tõdenud, et Kendrioni esialgne otsus mitte maksta komisjoni otsusega C(2005) 4634 määratud trahvi otsekohe ära, vaid seada pangagarantii, ei saanud lõhkuda seost kohtuasjas T-54/06 lahendi tegemise mõistliku aja ületamise ning sellele ületamisele vastaval perioodil pangagarantii kulude kandmise vahel.
- 56 Konkreetsemalt, nagu ilmneb vaidlustatud kohtuotsuse punktides 87 ja 88, on kaks asjaolu, millele Üldkohus tugines selle kohtuotsuse punktis 89 esitatud järeldusele jõudmiseks, esiteks, et hetkel, mil hageja esitas hagiavalduse kohtuasjas T-54/06, ja hetkel, mil ta seadis pangagarantii, ei olnud lahendi tegemise mõistliku aja ületamine ette ennustatav ja et kõnealune ettevõtja võis õiguspäraselt oodata, et tema hagi menetletakse mõistliku aja jooksul, ning teiseks, et lahendi tegemise mõistlik aeg ületati kohtuasjas T-54/06 pärast Kendrioni esialgset otsust seada pangagarantii.
- 57 Kaks asjaolu, mida Üldkohus käsitleb vaidlustatud kohtuotsuse punktides 87 ja 88, ei saa aga olla asjakohased, asumaks seisukohale, et ettevõtja valik pangagarantii seada ei saanud lõhkuda põhjuslikku seost lahendi tegemise mõistliku aja ületamise vahel kohtuasjas T-54/06 ja kahju vahel, mis tekkis Kendrionile seetõttu, et ta tasus mõistliku aja ületamisele vastaval ajavahemikul pangagarantii kulusid.
- 58 Asjakohased saaksid need olla vaid siis, kui oleks tegemist kohustusliku pangagarantiiga, see tähendab kui komisjoni trahviotsuse peale hagi esitanud ettevõtjal, kes otsustab seada pangagarantii, et mitte seda otsust viivitamatult täita, ei oleks õigust enne hagi kohta lahendi kuulutamist trahvi ära maksta ja seatud pangagarantiid lõpetada (13. detsembri 2018. aasta kohtuotsus C-138/17 P ja C-146/17 P, Euroopa Liit vs. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne, punkt 28).
- 59 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 57, 69 ja 70 märkis, ja nagu Euroopa Kohus on juba ka otsustanud, on ettevõtja vaba tegema nii pangagarantii seadmise kui ka selle säilitamise otsuse, arvestades oma finantshuvisid. Nimelt ei takista miski liidu õiguses ettevõtjal mis tahes ajahetkel lõpetamast iseenda seatud pangagarantiid ja maksmast ära talle määratud trahvi, kui ettevõtja leiab, arvestades asjaolude arengut garantii seadmise kuupäeva asjaoludega võrreldes, et niisugune toimumisviis on talle soodsam. Nii võib see olla muu hulgas juhul, kui Üldkohtus toimuva menetluse käik loob ettevõtjas mulje, et kohtuotsus tehakse algselt kavandatust hilisemal kuupäeval, ning et sellest tulenevalt on pangagarantii kulud suuremad, kui selle garantii seadmise hetkel algselt ette sai nähtud (13. detsembri 2018. aasta kohtuotsus C-138/17 P ja C-146/17 P, Euroopa Liit vs. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne, punkt 29).
- 60 Arvestades kõnesoleval juhul esiteks asjaolu, et kohtumenetluse suulist osa ei olnud 2008. aasta septembris, see tähendab 2 aastat ja 6 kuud pärast kohtuasjas T-54/06 hagi esitamist isegi mitte alustatud, nagu nähtub Üldkohtu tõdemustest vaidlustatud kohtuotsuse punktis 48, ja teiseks tõsiasi, et Kendrion pidas konkurentsi valdkonnas esitatud tühistamishagi tavapäraseks menetlusajaks just

nimelt 2 aastat ja 6 kuud, nagu nähtub tema hagiavaldusest esimeses kohtuastmes ja apellatsioonkaebusest, siis tuleb tõdeda, et kõige hiljem 2008. aasta septembris pidi Kendrionile olema selge, et kohtumenetluse kestus selles kohtuasjas läheb algselt kavandatud oluliselt pikemaks, ja et ta võis uuesti kaaluda, kas on kasulik jätta alles pangagarantii, kui arvestada lisakulusid, mille selle pangagarantii säilitamine võib tekitada.

- 61 Neil asjaoludel ei saa lahendi tegemise mõistliku aja ületamine kohtuasjas T-54/06 olla otsustav põhjus, mille tõttu Kendrion kandis pangagarantii kulusid selle tähtaja ületamisele vastaval ajavahemikul. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 80 tõdes, tuleneb niisugune kahju Kendrioni enda valikust jätta pangagarantii kehtima kogu selles kohtuasjas toimunud menetluse vältel, sõltumata finantstagajärgedest, mis niisuguse valikuga kaasnevad.
- 62 Kõigist eespool esitatud kaalutlustest järeldub, et kui Üldkohus asus seisukohale, et kohtuasjas T-54/06 lahendi tegemise mõistliku aja ületamise ja Kendrionile selle aja ületamisele vastaval ajavahemikul pangagarantii kulude tõttu tekkinud kahju vahel on piisavalt otsene põhjuslik seos, siis rikkus Üldkohus mõistet „põhjuslik seos“ tõlgendades õigusnormi.
- 63 Kuna käsitletava väitega tuleb seega nõustuda, tuleb tühistada vaidlustatud kohtuotsuse resolutsiooni punkt 1, ilma et oleks tarvis teha otsust Euroopa Liidu apellatsioonkaebuse põhjendamiseks esitatud teise ja kolmanda väite kohta.

Vastuapellatsioonkaebus

- 64 Kendrion põhjendab oma vastuapellatsioonkaebust nelja väitega.

Kolmas väide

- 65 Kendrion heidab oma kolmanda väitega Üldkohtule ette, et viimane esitas puuduliku põhjenduse ja rikkus õigusnormi, kui ta tõlgendas mõistet „põhjuslik seos“, kui ta määras kindlaks lahendi tegemise mõistlikku aega ületava ajavahemiku, ja kui ta hindas pangagarantii kulude kandmisest tulenevat varalist kahju.
- 66 Kuivõrd vaidlustatud kohtuotsuse resolutsiooni punkt 1 on tühistatud, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 63, siis ei ole kolmandat väidet enam tarvis käsitleda.

Esimene väide

Poolte argumendid

- 67 Kendrion väidab oma esimeses väites, et kui Üldkohus asus seisukohale, et menetluse kirjaliku osa lõpu ja suulise osa alustamise vahele jäänud 26 kuud (15 kuud pluss 11 kuud) oli kohtuasja T-54/06 menetlemiseks sobiv kestus, siis rikkus Üldkohus õigusnormi ega põhjendanud lahendi tegemise mõistliku aja kindlaksmääramist ega seega ka seda aega ületava ajavahemiku kindlaksmääramist.
- 68 Kendrion väidab esiteks, et lahendi tegemise mõistliku aja kindlaksmääramisel oleks Üldkohus pidanud esiteks võtma arvesse kohtumenetluse kogukestust. Seejärel oleks Üldkohtul, tuginedes nii Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtupraktikale kui ka tõhusa õigusemõistmise Euroopa komisjoni 2012. aasta üksikasjalikule aruandele „Euroopa kohtusüsteemid“ (edaspidi „CEPEJ 2012. aasta aruanne“), ja arvestades Üldkohtu rahvusvahelisusest tulenevaid keerukusi, tulnud kinnitada kohtuasjas T-54/06 lahendi tegemise mõistlikuks ajaks 2 aastat ja 6 kuud. Kendrioni väitel oleks Üldkohus pidanud seega otsustama, et lahendi tegemise mõistlikku aega ületati 3 aasta ja 3 kuu võrra.

- 69 Kendrion täpsustab, et ka 2,5 aastast pikem menetluse kestus võib samuti olla mõistlik aeg niisuguse kohtuasja menetlemiseks nagu käesolev, kui on olemas eripõhjendus. Kõnesoleval juhul ei saa aga Kendrioni sõnul kohtuasja ühegi asjaoluga õigustada Üldkohtu menetluse pikemat kestust kui kaks ja pool aastat ja veelgi vähem oleks võimalik õigustada 26 kuu pikkust ajavahemikku menetluse kirjaliku osa lõpu ja menetluse suulise osa alguse vahel.
- 70 Teiseks ei põhjendanud Üldkohus Kendrioni väitel vaidlustatud kohtuotsuse punktis 58 sisalduvat hinnangut ei selles osas, mis puudutab 15 kuu pikkust kestust, ega ka kuu aja pikkust lisatähtaega iga kohtuasja kohta. Lisaks on Kendrioni arvates vastuoluline, et see lähenemine rajaneb küll mõttel, et suurema kohtuasjade arvuga kaasneb suurem keerukus, kuid seda keerukust on juba arvestatud menetluspausi 15-kuulise kestuse määratlemisel, mida peetakse kõigis konkurentsiasjades lubatavaks; lisaks tuvastas Euroopa Kohus 26. novembri 2013. aasta kohtuotsuses Kendrion vs. komisjon (C-50/12 P, EU:C:2013:771, punkt 104), et Kendrioni esitatud väited „ei olnud iseäranis keerukad“.
- 71 Euroopa Liit on seisukohal, et Kendrioni esitatud väited on vastuvõetamatud ja igal juhul põhjendamatud.

Euroopa Kohtu hinnang

- 72 Mis esimesena puudutab argumenti, et lahendi tegemise mõistliku aja kindlaksmääramisel rikuti õigusnormi, siis esiteks tuleb toonitada, et vastupidi Kendrioni poolt mõista antule tuleneb vaidlustatud kohtuotsusest, et lahendi tegemise mõistliku aja kindlaksmääramiseks ja seega ka seda aega ületava ajavahemiku kindlaksmääramiseks võttis Üldkohus arvesse kogu kohtuasjas T-54/06 toimunud menetluse kestust.
- 73 Nimelt on Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 62 täpsustanud, et kõnealuse kohtuasja toimikuga tutvumisel ei ilmnenu midagi, mis võimaldaks järeldada, et põhjendamatu tegevusetusperiood oleks jäänud ühelt poolt hagiavalduse esitamise kuupäeva ja vasturepliigi esitamise kuupäeva ning teiselt poolt menetluse suulise osa avamise ja kohtuasjas menetlust lõpetava kohtuotsuse kuulutamise vahele. Eelöeldust tuleneb, et Üldkohus tegi kindlaks, et kohtuasjas T-54/06 toimunud menetluse esimese ja viimase etapi kestus oli selle kohtuasja käsitlemiseks sobiva pikkusega, üksnes menetluse keskmine osa, see tähendab menetluse kirjaliku osa lõpu ja suulise osa alguse vaheline osa oli Üldkohtu arvates ebamõistliku kestusega. Niisugusest asjaolust tulenev tagajärg on menetluse kestuse põhjendamatu pikenedamine harta artikli 47 teise lõigu mõttes.
- 74 Teiseks ei ole Euroopa Liidu õiguses vastupidi Kendrioni väidetule kuskil sätestatud, et niisuguste Üldkohtule lahendamiseks esitatavate konkurentsiasjade nagu kõnesolev lahendamiseks tuleb pidada harta artikli 47 teise lõigu mõttes mõistlikuks 2 aasta ja 6 kuu pikkust ajavahemikku.
- 75 Oma sellekohaste argumentide põhjendamiseks viitab Kendrion Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtupraktikale ja CEPEJ 2012. aasta aruandele.
- 76 Mis puudutab Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtupraktikat, siis kuigi harta artikli 52 lõiget 3 arvestades võiks põhimõtteid, mis sellest kohtupraktikast tulenevad EIÖK artikli 6 lõikega 1 igale isikule tagatud õiguse kohta, et tema kohtuasja menetletaks mõistliku aja jooksul, võtta arvesse harta artikli 47 teises lõigus sätestatud vastava õiguse sisu täpsustamisel, on kohtujurist oma ettepaneku punktis 146 samas märkinud, et Kendrion ei ole viidanud ühelegi Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendile, millest tuleneks, et Üldkohtu niisuguses konkurentsivaldkonna kohtumenetluses nagu kõnesolev tuleks 2 aasta ja 6 kuu pikkust menetluse kestust pidada mõistlikuks.

- 77 Mis puudutab CEPEJ 2012. aasta aruannet, siis lisaks tõigale, et see ei sisalda õigusnorme, tuleb välja tuua, et selles aruandes ei käsitleta mitte kohtuasjade menetluse kestust liidu kohtutes, vaid kohtumenetluse kestusi Euroopa Nõukogu liikmesriikides. Seega ei saa põhjendatult väita, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 147 ka välja tõi, et selle aruande järgi ei või Üldkohtus toimuv menetlus niisuguses konkurentsivaldkonna kohtuasjas nagu kõnesolev kesta kauem kui 2,5 aastat.
- 78 Üldkohus sai seega õigusnormi rikkumata otsustada vaidlustatud kohtuotsuse punktis 58, et 26 kuu pikkune (ehk 15 pluss 11 kuud) ajavahemik, mis jäi menetluse kirjaliku osa ja menetluse suulise osa vahele, oli kohtuasja T-54/06 lahendamiseks sobiv.
- 79 Mis viimaks puudutab käesoleva kohtuotsuse punktis 69 käsitletud Kendrioni argumenti, millega tegelikult vaidlustatakse Üldkohtu hinnang kohtuasja T-54/06 asjaoludele, siis olgu öeldud, et vastuapellatsioonkaebuse esitaja ei saa saavutada olukorda, kus Euroopa Kohus asendab Üldkohtu vastava hinnangu oma hinnanguga. Nimelt piirdub apellatsioonkaebus väljakujunenud kohtupraktika kohaselt õigusküsimustega. Seega on ainult Üldkohtul pädevus tuvastada ja hinnata asjakohaseid faktilisi asjaolusid ning hinnata tõendeid. Välja arvatud juhul, kui kohtule esitatud faktilisi asjaolusid ja tõendeid on moonutatud, ei ole nende hindamine seega niisugune õigusküsimus, mis kuuluks Euroopa Kohtu poolt apellatsiooni korras läbivaatamisele (3. septembri 2013. aasta kohtumäärus *Idromacchine jt vs. komisjon*, C-34/12 P, ei avaldata, EU:C:2013:552, punkt 64 ja seal viidatud kohtupraktika). Kõnesoleval juhul ei ole Kendrion aga väitnud, veel vähem tõendanud, et oleks toimunud niisugune moonutamine, mistõttu on käsitletav argument vastuvõetamatu.
- 80 Teisena tuleb seoses põhjenduse puudumist käsitlevate argumentidega märkida, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale peab kohtuotsuse põhjendusest selgelt ja ühemõtteliselt nähtuma Üldkohtu arutluskäik, et puudutatud isikutel oleks võimalik mõista tehtud otsuse põhjendust ja et Euroopa Kohus saaks teostada oma kohtulikku kontrolli (2. aprilli 2009. aasta kohtuotsus *France Télécom vs. komisjon*, C-202/07 P, EU:C:2009:214, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 81 Ent vastupidi Kendrioni väidetele on Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 50–57 piisaval määral välja toonud põhjused, mille tõttu ta asus seisukohale, et 26 kuu, see tähendab 15 kuu pluss 11 kuu pikkune ajavahemik kohtumenetluse kirjaliku osa lõpu ja suulise osa avamise vahel oli kohtuasja T-54/06 lahendamiseks sobiv.
- 82 Seega tuleb esimene väide osaliselt vastuvõetamatuse ja osaliselt põhjendamatusse tõttu tagasi lükata.

Teine väide

Poolte argumendid

- 83 Teises väites heidab Kendrion Üldkohtule ette, et viimane tegi ilmselge hindamisvea ja rikkus põhjendamiskohustust, kui ta jättis rahuldamata Kendrionile viiviste tõttu tekkinud varalise kahju hüvitamise nõude põhjendusega, et vastuapellatsioonkaebuse esitaja ei esitanud ühtki tõendit, mis võimaldaks näidata, et kohtulahendi tegemise mõistlikule ajale vastavat ajavahemikku ületaval ajal oleks viiviste summa olnud suurem kui eelis, mida ta oleks võinud selle perioodi jooksul saada, kui tema käsutuses oleks olnud trahvisumma arvatuna koos viivistega. Lisaks väidab Kendrion, et kuna Üldkohus eiras tema teise võimalusena esitatud taotlust, et Euroopa Liidult mõistetakse välja summa, mida Üldkohus peab mõistlikuks, samas kui Üldkohtul oli sellekohase otsuse tegemiseks olemas piisav teave, siis rikkus Üldkohus õigusnormi.
- 84 Põhjendamaks oma argumente väidetava ilmse hindamisvea kohta viitab Kendrion esiteks esimeses kohtuastmes esitatud hagi punktidele 42 ja 43, mille kohaselt ta oli väidetavalt tõendanud, et pidi maksma komisjonile intressi 3,56% määras ja oli saanud ise eelise, mis vastas krediidi avamisel

fikseeritud intressile, mida ta ise sai samal ajavahemikul, ja teiseks viitab Kendrion sama hagi V.3 lisale, milles on täpsustatud selle intressi summat. Samuti viitab vastuapellatsioonkaebuse esitaja nimetatud hagi punktidele 6 ja 45, mille kohaselt ta väidetavalt sõnaselgelt pakkus, et esitab tõendeid ja tõendavaid dokumente. Ka Üldkohtu istungil olevat Kendrioni väitel kahju käsitletud.

85 Euroopa Liit on seisukohal, et argumendid, mis on esitatud Üldkohtu hinnangute peale, mis puudutavad trahvisummalt viiviste tasumisest tekkinud väidetavat varalist kahju, tuleb jätta vastuvõetamatusesse tõttu läbi vaatamata või teise võimalusena põhjendamatusesse tõttu rahuldamata. Mis puudutab teise võimalusena esitatud nõuet, siis väidab Euroopa Liit põhiargumendina, et niisugune nõue on vastuvõetamatu, ja alternatiivselt, et kui Üldkohus jättis rahuldamata trahvisummalt viiviste tasumisest tekkinud varalise kahju hüvitamise nõude põhjusel, et vastuapellatsioonkaebuse esitaja ei olnud väidetava kahju tekkimist tõendanud, ehkki ta oli selleks kohustatud, siis jättis Üldkohus õigustatult ja piisavate põhjendustega rahuldamata ka nimetatud teise võimalusena esitatud nõude.

Euroopa Kohtu hinnang

86 Sissejuhatavalt olgu öeldud, et nagu märkis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 64, peab kahju, mille hüvitamist liidu lepinguvälise vastutuse kohaldamise hagiga ERTL artikli 340 teise lõigu alusel nõutakse, olema tegelik ja kindel (30. mai 2017. aasta kohtuotsus *Safa Nicu Sepahan vs. nõukogu*, C-45/15 P, EU:C:2017:402, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).

87 Selles kontekstis tuleb tõdeda, nagu ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 87 märkis, et ELi institutsiooni tegu või tegevusetus võib küll tuua ettevõtjale kaasa kulusid, kuid samas ka teatavat kasu, ent ainult siis, kui institutsiooni käitumisest tulenev netosaldo on negatiivne, saab asuda seisukohale, et on tekkinud kahju ERTL artikli 340 mõttes.

88 Seega, mis puudutab väidetavat kahju, mis tekkis trahvisummalt viivise maksimisest lahendi tegemise mõistlikku aega ületaval ajavahemikul, siis võib ainult niisugusel juhul leida, et oli tekkinud tegelik ja kindel kahju, kui vastaval ajavahemikul arvestatud viivis on suurem kui eelis, mille vastuapellatsioonkaebuse esitaja sai seoses sellega, et kõnesoleval ajavahemikul oli tema käsutuses trahvisummale vastav summa koos viivistele vastava summaga.

89 Lisaks on Euroopa Kohus täpsustanud, et poolel, kes vaidlustab liidu lepinguvälise vastutuse, tuleb esitada tõendid, mis näitavad ära nii väidetava kahju esinemise kui ka ulatuse (30. mai 2017. aasta kohtuotsus *Safa Nicu Sepahan vs. nõukogu*, C-45/15 P, EU:C:2017:402, punkt 62 ja seal viidatud kohtupraktika).

90 Käesoleval juhul tuvastas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 76, et kohtuasjas T-54/06 toimunud menetluse kestel ei maksnud Kendrion ära trahvisummat ega viiviseid, mistõttu kogu menetluse kestuse aja oli Kendrioni käsutuses trahvisummale ja viivistele vastav rahasumma, ja sedastas seejärel vaidlustatud kohtuotsuse punktis 77, et vastuapellatsioonkaebuse esitaja ei olnud esitanud tõendeid, mis näitaksid ära, et kohtuasjas T-54/06 lahendi tegemise mõistliku aja ületamisele vastaval ajavahemikul oleks komisjonile hiljem makstud viivisesumma olnud suurem kui eelis, mille see ettevõtja sai asjaolu tõttu, et samal ajavahemikul oli ettevõtja käsutuses trahvisummale ja viivistele vastav rahasumma.

91 Üldkohus märkis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 78 lisaks, et seda hinnangut ei sea kahtluse alla vastuapellatsioonkaebuse esitaja soovitatud arvutusmeetod, mille kohaselt tuli väidetava kahju summast lahutada pangapoolse rahastamise kulud, mida tal oleks tulnud kanda, kui ta oleks pidanud trahvi ära maksma 26. augustil 2010. Sellega seoses tuvastas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 79, et Kendrion ei ole kordagi väitnud ega veelgi vähem tõendanud, et tal oleks tulnud komisjoni määratud trahvi maksmiseks kasutada kolmandate isikute poolset rahastamist.

- 92 Neil asjaoludel, nagu tuleneb käesoleva kohtuotsuse punktides 86–89, otsustas Üldkohus õigesti esiteks vaidlustatud otsuse punktis 80, et ei ole tuvastatud, et ajavahemikul, mis vastab lahendi tegemise mõistliku aja ületamisele kohtuasjas T-54/06, oleks vastuapellatsioonkaebuse esitajal tekkinud tegelik ja kindel kahju seoses tasumata trahvisummalt viivise maksmisega, ja teiseks, et kõnesolevas küsimuses esitatud kahju hüvitamise nõue tuleb jätta rahuldamata.
- 93 Sellegipoolest väidab Kendrion esimesena, et Üldkohus tegi vaidlustatud kohtuotsuse punktides 77 ja 79 ilmselge hindamisvea, mis nähtub esimeses kohtuastmes esitatud hagi punktides 42 ja 43 ja eelkõige selle hagi V.3 lisast.
- 94 Sellega seoses olgu meenutatud, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale peab moonutamine toimikumaterjale arvestades olema ilmne, ilma et oleks vaja faktilisi asjaolusid ja tõendeid uuesti hinnata (8. märtsi 2016. aasta kohtuotsus Kreeka *vs.* komisjon, C-431/14 P, EU:C:2016:145, punkt 32 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 95 Vastupidi Kendrioni väidetele ei järeldu aga esiteks ei tema esimeses kohtuastmes esitatud hagi V.3 lisas esitatud tabelist, mis näitab ära kulu, mida ettevõtja oleks väidetavalt pidanud kandma juhul, kui tal oleks tulnud maksta trahv ära 26. augustil 2010 ja kui pank oleks rahastanud trahvisummat ja viiviseid, ega teiseks ka Kendrioni esimeses kohtuastmes esitatud hagi punktis 45 sisalduvast pakkumisest esitada nimetatud V.3 lisa puudutavaid tõendeid, et vaidlustatud kohtuotsuse punktides 77 ja 79 oleks tehtud ilmselge hindamisviga. Neist asjaoludest nähtub tõepoolest, et Kendrion arvutas talle tekkinud kahju kokku, võttes arvesse eelist, mille ta trahvi maksmata jätmise tõttu sai – asjaolu, mida Üldkohus ei ole sugugi eitanud. Sellegipoolest sai Üldkohus asuda vaidlustatud kohtuotsuse punktis 79 seisukohale, ilma sealjuures asjaolusid ega tõendeid moonutamata, et Kendrion ei olnud tõendanud, et tal oleks tulnud kasutada talle määratud trahvi rahastamisel kolmanda isiku poolset finantseeringut.
- 96 Teisena väidab Kendrion, et Üldkohus jättis esitamata põhjenduse, kui ta vaidlustatud kohtuotsuse punktis 80 otsustas, et nõue hüvitada kahju, mis Kendrionile tekkis viiviste tasumise tõttu lahendi tegemise mõistlikku aega ületavale ajale vastaval ajavahemikul, tuleb jätta rahuldamata.
- 97 Üldkohtu põhistus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 76–79 on piisav, et võimaldada Kendrionil saada teada põhjused, mille tõttu Üldkohus tema kahju hüvitamise nõude ja viivisenõude rahuldamata jättis, ja võimaldab Euroopa Kohtul saada teada piisavalt asjaolusid, et teostada apellatsioonimenetluses omapoolset kontrolli.
- 98 Käesoleva kohtuotsuse punktis 80 viidatud kohtupraktikast tuleneb seega, et vaidlustatud kohtuotsuse põhistus ei ole selles osas puudulik.
- 99 Kolmandana heidab Kendrion Üldkohtule ette, et viimane rikkus õigusnormi, kui ta jättis tähelepanuta ettevõtja teise võimalusena esitatud nõude mõista Euroopa Liidult välja summa, mida Üldkohus peab mõistlikuks, samas kui Üldkohtul oli olemas piisav teave, et selle kohta otsus teha.
- 100 Arvestades ühelt poolt vaidlustatud kohtuotsuse punkti 80 ja eelkõige Üldkohtu hinnangut, et viivise tasumisega seoses puudus tegelik ja kindel kahju, ning arvestades teiselt poolt vaidlustatud kohtuotsuse punktides 35 ja 36 viidatud kohtupraktikat, mille kohaselt juhul, kui üks liidu lepinguvälise vastutuse tingimustest ei ole täidetud, tuleb hagi tervikuna rahuldamata jätta, ilma et oleks tarvis analüüsida teiste tingimuste täidetust (vt eelkõige 14. oktoobri 1999. aasta kohtuotsus Atlanta *vs.* Euroopa Ühendus, C-104/97 P, EU:C:1999:498, punkt 65), siis tuleneb vaidlustatud kohtuotsusest, et Üldkohus jättis rahuldamata selle viivise tasumisega seotud mis tahes hüvitusnõude.
- 101 Neil asjaoludel on argumendid, mille Kendrion käsitletava väite raames esitas, põhjendamatud.
- 102 Järelikult tuleb teine väide tervikuna põhjendamatusse tõttu tagasi lükata.

Neljas väide

Poolte argumendid

- 103 Kendrion väidab oma neljandas väites, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta määras kindlaks hüvitise mittevaralise kahju eest, mis tekkis lahendi tegemise mõistliku aja ületamise tõttu. Täpsemalt väidab Kendrion, et kui Üldkohus mõistis tema kasuks välja sümboolse 6000 euro suuruse hüvitise, selle asemel et mõista välja hüvitis summas, mis vastab 5% trahvisummast, siis rikkus Üldkohus Kendrioni õigust õiglasele hüvitisele EÕIK artikli 41 mõttes ja seega ka tema õigust tõhusale õiguskaitsevahendile harta artikli 47 tähenduses. Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika EIÕK artikli 41 kohta koostoimes Euroopa Kohtu lahendusega 17. detsembri 1998. aasta kohtuotsuses *Baustahlgewebe vs. komisjon* (C-185/95 P, EU:C:1998:608) toetab Kendrioni väitel niisugust argumentatsiooni.
- 104 Teise võimalusena palub Kendrion, et Euroopa Kohus määraks ise õiglaselt kindlaks summa, mida ta peab võimalikuks välja mõista selle eest, et liidu institutsioon rikkus mõistliku tähtaja aluspõhimõtet, või saadaks kohtuasja uueks arutamiseks tagasi Üldkohtule.
- 105 Euroopa Liit väidab põhiargumendina, et see väide on vastuvõetamatu ja igal juhul põhjendamatu.

Euroopa Kohtu hinnang

- 106 Esmalt tuleb märkida, nagu tõdes ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 127, et 17. detsembri 1998. aasta kohtuotsusest *Baustahlgewebe vs. komisjon* (C-185/95 P, EU:C:1998:608) lähtuvat kohtupraktikat, millele Kendrion tugineb selleks, et põhjendada väidet, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta määras kindlaks mittevaralise kahju, ja selleks, et esitada nõue mõista talle kahjuhüvitisena välja 5% trahvisummast, on Euroopa Kohus vahepeal muutnud (vt selle kohta 26. novembri 2013. aasta kohtuotsus *Kendrion vs. komisjon*, C-50/12 P, EU:C:2013:771, punktid 77–108, ning viidatud kohtupraktika), ja järelikult ei ole see kohtupraktika enam asjakohane, et määrata kindlaks hüvitis, mille eesmärk on heastada ELTL artikli 340 kohaselt mittevaraline kahju, mida põhjustati lahendi tegemise mõistliku aja ületamisega.
- 107 Kendrioni argumendid, millega soovitakse vaidlustada Üldkohtu keeldumine mõista nimetatud ettevõtja kasuks välja summa, mis vastab 5% trahvisummast, ja saavutada, et Euroopa Kohus selle välja mõistaks, tuleb neil asjaoludel tagasi lükata.
- 108 Teiseks tuleb toonitada, et vastupidi vastuapellatsioonkaebuse esitaja väidetele võib niisugune hüvitis nagu käesolevas asjas olla mittevaralise kahju laadi arvestades ELTL artikli 340 tähenduses sobiv sellise kahju korvamiseks (vt selle kohta 14. juuni 1979. aasta kohtuotsus *V. vs. komisjon*, 18/78, EU:C:1979:154, punkt 19), mistõttu hageja ei saa tugineda oma õigusele tõhusale õiguskaitsevahendile harta artikli 47 mõttes.
- 109 Kuivõrd EIÕK artikkel 41 ei vasta harta artiklile 47, nagu ilmneb käesoleva kohtuotsuse punktist 6, ei saa vaidlustatud kohtuotsuse punktis 135 sisalduvat hinnangut mingil juhul seada kahtluse alla Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika alusel, mis käsitleb EIÕK artiklit 41.
- 110 Viimaks tuleb märkida, et kahju hüvitamise hagide konkreetses kontekstis on Euroopa Kohus korduvalt otsustanud, et kui Üldkohus tuvastab kahju olemasolu, siis on ainult tema nõude piirides pädev otsustama kahju hüvitamise viisi ja ulatuse üle. Selleks aga, et Euroopa Kohus saaks Üldkohtu otsuse läbi vaadata, peab see otsus olema piisavalt põhjendatud ja kahju hindamise osas viitama kriteeriumidele, mida on välja mõistetud summa määramisel arvesse võetud (30. mai 2017. aasta kohtuotsus *Safa Nicu Sepahan vs. nõukogu*, C-45/15 P, EU:C:2017:402, punktid 50 ja 51 ning seal viidatud kohtupraktika).

- 111 Ent nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 124 märkis, selgitas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 117–128 piisavalt põhjuseid, mille tõttu ta asus seisukohale, et teatavad vastuapellatsioonkaebuse esitaja väidetud mittevaralise kahju komponendid olid piisavalt tõendatud ja teatavad teised mittevaralise kahju komponendid mitte. Seejärel märkis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 129, et kohtuasja asjaolusid arvesse võttes ei olnud tuvastus, et lahendi tegemise mõistlikku aega on ületatud, piisav hüvitis tuvastatud mittevaralise kahju eest, see tähendab kahju eest, mis tekkis pikaleveninud ebakindla olukorra tõttu, millesse hageja kohtuasjas T-54/06 toimunud menetluse vältel oli asetatud. Lõpuks tõi Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 130–134 välja kriteeriumid, mida arvestati hüvitise summa määramisel.
- 112 Järelikult ei saa Üldkohtule ette heita õigusnormi rikkumist osas, kus ta tuvastas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 135, et vastuapellatsioonkaebuse esitajale määratud 6000 euro suurune hüvitis on sobiv, et hüvitada kahju, mis tekkis Kendrionile pikaleveninud ebakindla olukorra tõttu, millesse ta kohtuasjas T-54/06 toimunud menetluse kestusajal oli asetatud.
- 113 Järelikult tuleb neljas väide põhjendamatusse tõttu tagasi lükata.
- 114 Kõigist eespool esitatud põhjendustest lähtudes tuleb vastuapellatsioonkaebus tervikuna rahuldamata jätta.

Hagid Üldkohtus

- 115 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 61 esimese lõigu kohaselt tühistab Euroopa Kohus Üldkohtu otsuse, kui apellatsioonkaebus on põhjendatud. Ta võib ise teha asjas lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium lubab, või suunata asja tagasi Üldkohtusse otsustamiseks.
- 116 Käesolevas kohtuasjas leiab Euroopa Kohus, et tuleb teha lõplik kohtuotsus Kendrioni esitatud kahjuhüvitusnõude kohta osas, milles ettevõtja soovib saada hüvitist pangagarantii maksimisega seotud kulude eest ajavahemikul, mil kohtuasjas T-54/06 ületati lahendi tegemise mõistlikku aega.
- 117 Selle kohta tuleb märkida, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on ELTL artikli 340 teise lõigu tähenduses liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise eeldus see, et samal ajal on täidetud teatavad tingimused: liidu institutsioonile etteheidetava tegevuse õigusvastasus, kahju tegelik tekkimine ja põhjuslik seos institutsiooni tegevuse ja viidatud kahju vahel (20. septembri 2016. aasta kohtuotsus Ledra Advertising jt vs. komisjon ja EKP, C-8/15 P – C-10/15 P, EU:C:2016:701, punkt 64 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 118 Nagu Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 36 tõdes, tuleb hagi juhul, kui üks neist tingimustest ei ole täidetud, tervikuna rahuldamata jätta, ilma et oleks tarvis analüüsida muid liidu lepinguvälise vastutuse tingimusi (14. oktoobri 1999. aasta kohtuotsus Atlanta vs. Euroopa ühendus, C-104/97 P, EU:C:1999:498, punkt 65 ja seal viidatud kohtupraktika). Lisaks ei ole liidu kohus kohustatud neid tingimusi analüüsima kindlaksmääratud järjekorras (18. märtsi 2010. aasta kohtuotsus Trubowest Handel ja Makarov vs. nõukogu ja komisjon, C-419/08 P, EU:C:2010:147, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 119 Põhjusetel, mis on esitatud käesoleva kohtuotsuse punktides 52–62, tuleb Kendrioni poolt Üldkohtule lahendamiseks esitatud kahjuhüvitusnõue jätta rahuldamata osas, milles sellega soovitakse saada hüvitist varalise kahju eest, mis tekkis pangagarantii maksimisega seotud kuludest ajavahemikul, mil kohtuasjas T-54/06 ületati lahendi tegemise mõistlikku aega.

Kohtukulud

- 120 Euroopa Kohtu kodukorra artikli 184 lõige 2 sätestab, et kui apellatsioonkaebus on põhjendatud ja Euroopa Kohus teeb ise kohtuasjas lõpliku otsuse, otsustab ta kohtukulude jaotamise.
- 121 Kodukorra artikli 138 lõike 1 kohaselt, mida kodukorra artikli 184 lõike 1 alusel kohaldatakse apellatsioonkaebuste suhtes, on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.
- 122 Kuna Euroopa Liit on nõudnud, et kohtukulud mõistetakse välja Kendrionilt, ja kuna viimane on kohtuvaidluse kaotanud, siis tuleb Kendrionilt lisaks tema enda kohtukuludele mõista välja ka kõik Euroopa Liidule käesolevas apellatsioonimenetluses tekkinud kohtukulud.
- 123 Vastavalt kodukorra artikli 138 lõikele 3 kannavad Euroopa Liit ja Kendrion ise enda kohtukulud, mida nad kandsid esimeses kohtuastmes toimunud kohtumenetluses.
- 124 Kodukorra artikli 140 lõike 1 kohaselt, mis kodukorra artikli 184 lõike 1 alusel on kohaldatav apellatsioonimenetluse suhtes, kannavad menetlusse astunud liikmesriigid ja institutsioonid ise oma kohtukulud. Lisaks tuleneb kodukorra artikli 184 lõikest 4, et kui esimeses astmes menetlusse astuja ei ole ise apellatsioonkaebust esitanud, ent osaleb Euroopa Kohtu menetluse kirjalikus või suulises osas, siis võib Euroopa Kohus jätta tema kohtukulud tema enda kanda.
- 125 Komisjon, kes astus esimeses astmes menetlusse ja osales apellatsioonkaebust puudutava menetluse kirjalikus osas, kannab ise nii talle esimeses kui ka apellatsiooniastmes tekkinud kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

- 1. Tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 1. veebruari 2017. aasta kohtuotsuse Kendrion vs. Euroopa Liit (T-479/14, EU:T:2017:48) resolutsiooni punkt 1.**
- 2. Jätta Kendrion NV esitatud vastuapellatsioonkaebus rahuldamata.**
- 3. Jätta rahuldamata Kendrion NV kahjuhüvitusnõue osas, milles see ettevõtja soovib saada hüvitist varalise kahju eest, mis seisneb pangagarantii maksmisega seotud kulude tasumises ajavahemikul, mil kohtuasjas, milles tehti 16. novembri 2011. aasta kohtuotsus Kendrion vs. komisjon (T-54/06, ei avaldata, EU:T:2011:667), ületati lahendi tegemise mõistlikku aega.**
- 4. Jätta Kendrion NV nii apellatsiooniastme kui ka esimese kohtuastme kohtukulud tema enda kanda ja mõista temalt välja kõik kohtukulud, mida kandis käesolevas apellatsioonimenetluses Euroopa Liit, keda esindab Euroopa Liidu Kohus.**
- 5. Jätta Euroopa Liidu, keda esindab Euroopa Liidu Kohus, esimese kohtuastme kohtukulud tema enda kanda.**
- 6. Jätta Euroopa Komisjoni esimese kohtuastme ja apellatsiooniastme kohtukulud tema enda kanda.**

Allkirjad